

مقدمه

مطابق اصل ۵۷ قانون اساسی نظام جمهوری اسلامی ایران، «قوای حاکم در جمهوری اسلامی ایران عبارتند از: قوه ی مقننه، قوه ی مجریه و قوه ی قضائیه که زیر نظر ولایت مطلقه ی امر و امامت امت بر طبق اصول آینده ی این قانون اعمال می گردند.» می توان گفت، اصل ۱۱۰ قانون اساسی و بند یک آن که ناظر بر «تعیین سیاست های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام» به عنوان یکی از وظایف و اختیارات رهبری است. از جمله اصول مذکور در اصل ۵۷ است. از این رو از حیث نسبت سیاست های کلی با قانون اساسی بر اساس عرف موجود در تفکیک قوانین به ابعاد ماهوی و شکلی، سیاست های کلی، ماهیت و جهت گیری قوانین و اموری مربوط به هدایت جامعه را توسط رهبری نظام معین می کند. از این منظر سیاست های کلی ابلاغی، تعیین کننده جهتگیری ها و ماهیت قوانین و سند بالادستی قوانین است. تا کنون علاوه بر عناوین خاص، برای سند چشم انداز و برنامه های پنج ساله کشور سیاست کلی تدوین شده است. از این رو برنامه های توسعه پنج ساله علاوه بر سیاست های کلی برنامه که توسط مقام رهبری ابلاغ می گردد دو جزء دیگر نیز دارد، برنامه ی اجرایی تفصیلی در بازه زمانی پنج ساله که به صورت لایحه به مجلس شورای اسلامی تقدیم می شود و قانون برنامه که توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب می رسد و متن نهایی و الزام آور برنامه تلقی می شود.

با آغاز برنامه ریزی برای برنامه ششم توسعه بتدریج پرسش هایی، بخصوص در میان مجریان، در باره ضرورت تدوین سیاست کلی برای برنامه مطرح شد. استدلال مطرح شده هم ابعاد حقوقی و هم اجرایی داشت. جان کلام در هردو بعد استدلال مطرح شده این است که از نظر حقوقی «برنامه» ماهیت اجرایی دارد و مفاد آن علی الاصول باید در چارچوب و در جهت اجرای سیاست های کلی باشد. اگر در برنامه های گذشته تدوین سیاست برای برنامه ها ضرورت داشت، به این دلیل بود که در بسیاری از امور سیاست های کلی نظام ابلاغ نگردیده بود. اما در شرایط کنونی با تنوع یابی عناوین و گسترده شدن دامنه و عمق سیاست ها، دیگر ابهامی از حیث ضرورت، جهت گیری و اولویت امور و مسائل کشور وجود ندارد. لذا با وجود سیاست های موجود، دیگر ضرورتی به تدوین سیاست های جدید در سطح برنامه نیست. در ثانی «برنامه» های توسعه ماهیتا اجرایی و در حیطه اختیارات رئیس قوه مجریه است و در طراحی نه به سیاست کلی، بلکه حتی به قانون نیز محتاج نیست. در پاسخ باید یادآور شد که؛ تدوین برنامه توسعه بدین معنا است که، اولاً: کشور هنوز توسعه پیدا نکرده است. به عبارت دیگر کشور هنوز در حال توسعه است. ثانیاً: طی کردن مسیر توسعه یافتگی به صورت طبیعی به زمانی طولانی نیاز دارد. لذا برنامه راهی میانبر برای رسیدن به توسعه در زمانی کوتاه تر است. بعلاوه سیاست های کلی برنامه ششم در شرایطی تدوین می شود که نسبت به اجرای سیاست های کلی در برنامه های گذشته از حیث تحقق و عملیاتی شدن سیاست های کلی و میزان اجرای این سیاست ها در طول برنامه نشانه خوبی را به نمایش نمی گذارد.

ویژگی سیاست های کلی برنامه ششم

با توجه به تجربه برنامه های پیشین و چالش ها و فرصت های پیش رو سیاست های کلی برنامه ششم با ویژگی های زیر تدوین شده است:

- تحقق اهداف چشم انداز با محوریت اقتصاد مقاومتی،
- پیشتازی در عرصه علم و فناوری و تعالی و مقاوم سازی فرهنگی،
- اتکای به تجارب حاصل از برنامه های توسعه، تداوم موفقیت های برنامه های گذشته و رفع موانع توفیق برنامه های پیشین،
- متکی به توانایی ها، استعداد ها و فرصت های وسیع با نظرداشت مشکلات، تهدیدها و مخاطرات،
- استحکام و مقاوم سازی بنیان های سیاسی - اجتماعی در برابر آسیب ها،
- واقعی، شفاف، با قابلیت نظارت مستمر و موثر،
- ناظر به دوره زمانی پنج ساله.

هدف گذاری ها و الزامات

الف: توسعه همه جانبه با رشد اقتصادی شتابان، فراگیر، پایدار، دانش بنیان، بهره ور، عدالت بنیان، درونزا، برونگرا، مردمی، به دور از فساد، با ثبات و تورم حداقلی در محیط کلان اقتصادی

- محوریت قرار گرفتن تولید ملی در سیاست های اقتصادی (تجاری، پولی، مالی و اعتباری)
- حمایت از تولید ثروت از دانش و مشارکت آحاد جامعه در سرمایه گذاری و فعالیت های اقتصادی
- تکمیل زنجیره ارزش در تولید و توزیع کالا و خدمات و اصلاح نظام توزیع
- تحقق نظام اداری، بانکی، مالیاتی و تامین اجتماعی در چارچوب سیاست های کلی نظام
- توسعه نظام جامع تامین مالی (بازار پول و سرمایه) در جهت پاسخ به نیازهای سرمایه گذاری
- حمایت از تولید کالا و خدمات، کسب و کارهای خرد، متوسط و بزرگ و فعالیت های دانش بنیان
- بخش خصوصی و تعاونی توانمند و بازار رقابتی
- تعامل موثر و سازنده و پیش بینی پذیر با جهان
- کوچک، کارآمد و توانمند نمودن کلیت بخش های نظام
- نظام تجهیز و تامین مالی کارآمد
- محیط زیست پایدار
- نظام موثر مبارزه با فقر و افزایش قدرت خرید مردم و کاهش تورم
- بکارگیری دانش و سرمایه انسانی و افزایش بهره وری ملی
- بهره برداری بهینه از منابع نفت و گاز
- استفاده حداکثری از ظرفیت های درونی کشور
- مدیریت مصرف متناسب با نرخ رشد اقتصادی

ب: آمایش سرزمین جهت توسعه متوازن مناطق کشور در محیط آسیای جنوب غربی

- تعیین حوزه های همکاری در منطقه آسیای جنوب غربی
- تقسیم کار و تعیین نقش ملی در مناطق، استانها، نواحی و سواحل و جزایر کشور در ارتباط با مناطق مورد نظر در منطقه آسیای جنوب غربی و اعطای اختیارات لازم به مناطق و استان های کشور

- مشارکت و تعامل، با هدف بزرگ کردن اندازه بازار تولید، تجارت و صادرات غیر نفتی جمهوری اسلامی ایران .
- مشارکت همه جانبه جمهوری اسلامی ایران در نظم دهی نوین منطقه آسیای جنوب غربی
- توسعه دریا محور، توسعه اقتصاد دریایی جنوب کشور در محور چابهار - خرمشهر با تاکید بر سواحل مکران
- توسعه بازارهای دریایی و ایجاد مناطق مهم اقتصادی در زمینه های دارای مزیت از جمله نفت و گاز، پتروشیمی، برق، شیلات، خدمات رسانی دریایی، گردشگری و ورزش های آبی، شیرین سازی آب، حمل و نقل، تولید شناورهای سبک و سنگین و تجهیزات و انواع تاسیسات سازه های دریایی مورد نیاز،
- توسعه صنایع و کشاورزی نوین و ایجاد بنادر فراملی و مراکز جمعیتی جدید با پیش بینی اشتغال پایدار و توسعه سواحل و جزایر

ج) منطقی کردن هزینه های جاری

- رعایت انضباط مالی و بودجه ای
- تحقق نظام بودجه به عنوان ترجمان مالی برنامه و هدفمندسازی یارانه ها
- قطع وابستگی هزینه های جاری دولت به درآمد های نفت و گاز تا پایان برنامه
- ایجاد تحول در نظام درآمدی و هزینه ای دولت
- اصلاح نظام مالیاتی براساس:
- تغییر ساختار بودجه بر اساس سیاست های کلی اصل ۴۴ و نظام اداری
- رعایت انضباط مالی و بودجه ای با اجرای بودجه عملیاتی و احصاء، ثبت و تعیین سقف مجاز بدهی های دولت، دستگاه های اجرایی و شرکت های دولتی و کاهش آن به سقف مجاز در طول سال های برنامه
- تعیین تکلیف قطعی طرح های عمرانی نیمه تمام از طریق تکمیل و بهره برداری در حد منابع دولت؛ واگذاری به بخش غیردولتی؛ مشارکت با بخش غیردولتی در ساخت و بهره برداری و حذف طرح در صورت غیرموجه بودن.

د) تداوم سرعت پیشروی علمی

- بهره گیری از دانش های نو در جهش فناوری و تولید ثروت و (عرضه چندین دستاورد برتر علمی به جهان و یا تعیین حوزه های علمی پیشرو)
- اعتلای کمی و کیفی نظام آموزشی و پژوهشی کشور در راستای حل مشکلات و رفع نیازهای واقعی

ه) اعتلای فرهنگی و ترویج سبک زندگی اسلامی

- استقرار کامل نظام سلامت،
- رشد کنی و کیفی جمعیت،

- استحکام خانواده
- حاکمیت انضباط اجتماعی با تعیین شاخص های روزآمد
- تحقق نقشه مهندسی فرهنگی کشور
- گسترش اقتصاد فرهنگ و متناسب سازی فرهنگ اقتصادی با سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
- ارتقای سرمایه اجتماعی و کاهش آسیب های اجتماعی .

اینک سیاست های کلی برنامه ششم توسعه در هشتاد بند ابلاغ شده است. این سیاست ها را می توان در سه بخش دسته بندی کرد. بخش اول: سیاست هایی که در مجموعه سیاست های کلی قبلی ابلاغ شده و به جهت اهمیت و اولویت تحقق آنها در این سیاست ها نیز تکرار شده است. بخش دوم: برشی پنج ساله از سیاست های کلی است که قبلاً ابلاغ شده و بخش سوم شامل سیاست هایی است که به سبب ضرورت تحول در برخی حوزه ها مانند؛ آب و کشاورزی، حمل و نقل، فناوری اطلاعات و ارتباطات، صنعت و معدن و انرژی تدوین شده است. مجموعه حاضر به مثابه سند پشتیبان و برخی مستندات سیاست های کلی برنامه ششم است.

علی احمدی

خرداد ۱۳۹۴